

Başbakan Necmettin ERBAKAN'm üçüncü kaynak paketinde açıkladığı santrallerin ve kömür sahalarının işletme hakkının devri konusunda Odamızın 18 Kasım 1996 tarihinde yaptığı basın açıklaması...

Türkiye ekonomisinin yaşamsal konularından biri olan enerjinin yeterli ve güvenilir bir şekilde sağlanması, sanayinin rekabet gücü kadar sosyal kalkınma hedefleri açısından da önemlidir. Özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren hükümetler, özel sektörle yabancı sermayeyi özelleştirme politikaları çerçevesinde enerji alanına çekmeye çalışmaktadırlar. Hükümetler 29.02.1984 tarihinden günümüze kadar 2983, 3291, 3096 YİD, 3996 YİD, 4046 ve Yİ özelleştirme kanunlarını, bunların yönetmelik ve düzenlemelerini yürürlüğe koymuşlardır. Ancak 12 yılda elde edilen sonuç devlet kurumlarını tahrip etmiş, toplum kesimlerine umutsuzluk getirmiştir.

- Bugüne kadar rekabet ortamı oluşturulmadığından, ülkemizin menfaatlerine uygun yasal düzenlemeler yapılmadığından, gelinen noktada Türkiye'nin daha yüksek maliyetli ve tekel oluşumlu bir arz yapısına teslim olma tehlikesi ortaya çıkmaktadır.
- Özelleştirme uygulamaları her ülkede beklenen sonuçları vermemekte ve dolayısıyla kaynak israfına yol açmaktadır.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 3096 Sayılı YİD yasası ve ilgili yönetmeliğine göre Linyite dayalı Yeniköy, Kemerköy, Soma A ve B, Orhaneli, Yatağan, Tunçbilek, Kangal ve Çayırhan Termik Santrallerinin ve bu santralleri besleyen kömür sahalarının ayrıca Taşkömürüne dayalı Çatalağzı B ve doğal gazla çalışan Hamitabat ve Ambarlı Termik santrallerinin işletme hakkını 20 yıllık bir dönem için yerli-yabancı ortaklıklara devretmek istediğini 16 Kasım 1996 tarihinde Resmi Gazete'de ilan etmiştir.
- Elbistan ve Seyitömer termik santrallerinin aynı kapsamda özelleştirme çalışmalarının sürdürüldüğü dikkate alınır, toplam 8863 MW gücündeki (Türkiye toplam kurulu gücünün %41'i) enerji tesisleri ve bu tesisleri besleyen termik kay-

naklar (linyit, taşkömürü) bir tekel oluşumuna terk edilmektedir. Elbistan ve Seyitömer dahil sadece linyit işletmelerinde yaklaşık 20.000 çalışanı (işçi ve memur) yakından ilgilendirecek olan bu uygulama, Enerji Sektörü'ne ne ölçüde katkı sağlayacaktır. Böyle bir uygulamada aşağıda belirtilen unsurların kamu menfaatleri açısından aydınlatılması zorunluluk arz etmektedir.

- Halen tekelleşmeyi engelleyen yasalar çıkmamıştır. Bu tür bir uygulama; AKT AŞ, KEPEZ ve ÇİMENTO FABRİKALARININ SATIŞINDA olduğu gibi bu en yaşamsal sektörümüzde de bir tekelleşme yaratacaktır. Bu unsur nasıl önlenecektir?
- Bu tür uygulamalara teklif veren ve projeye uluslararası finansman temin eden firmalar, finansman teminini uluslararası tahkim şartına bağlamaktadır. Bakanlık bu sorunu hangi esaslara göre çözümlenecektir?
- İşletme hakkının devrini müteakip gerek santrallerde, gerekse madenlerde çalışanların hakları nasıl güvence altına alınacaktır. Bakanlığın, çalışanların haklarıyla ilgili, firmaların fizibilite raporlarına esas, bir düzenlemesi var mıdır? Çalışanların ücretleri enerji satış tarifesine nasıl yansıtılacaktır.?
- İşletme hakkı devrinden sonra ısınma ve sanayi amaçlı kömür üretimi (Soma, Tunçbilek) ve satışı kimin tarafından yapılacaktır? Firma tarafından yapılması halinde bir ayrıcalık tanınmış olmayacak mıdır? Hukuki yönden bu mümkün müdür?
- 3213 Sayılı Maden Kanununa göre ruhsatlar bölünmemektedir. TKİ'nin elindeki ruhsatlar havza bazında tek ruhsat haline getirilmiş olup, bu ruhsattan hem santral hem de ısınma-sanayi amaçlı kömür üretimi yapılmaktadır. Devir anında ve 20 yıllık dönem sonunda bu ruhsatların nasıl değerlendirileceği Bakanlıkça belirlenmiş midir?
- 3096 Sayılı Kanun sadece TEAŞ dışındaki kuruluşlara elektrik üretim imkanı yarattığından, maden sahalarının santralla birlikte devrinden sonra özellikle TKİ tarafından teshin-sanayi amaçlı olarak yapılmış ve yapılmakta olan yatırımlar (lavvar, kriblaj tesisleri, ekskavatör, kamyon vb.) atıl mı kalacak, firma mı çalıştıracaktır? Bakanlık bu konuda bir düzenleme yapmış mıdır?
- 16 Kasım 1996 tarihli Resmi Gazetede yeralar

santraller için Tahmini İşletme Hakkı Devir Bedeli belirlenmiştir. Bu bedel son derece düşük tutulmuş olup bu bedelleri Bakanlık mı, TEAŞ mı yoksa YPK mı belirlemiştir? Yaklaşık 1 milyar \$ değerinde olan ve henüz işletmeye alınmamış bir Kemerköy Santralının devir bedeli ile 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren çalışan aynı kapasitedeki Yatağan Santralı devir bedelinin aynı olması mümkün değildir. Bu bedeller hangi esaslara göre belirlenmiştir?

- Hem santral hemde maden yatırımları için temin edilmiş dış finansmanın halen ana para faiz ve diğer giderleri bir plan dahilinde kreditorlere ödenmektedir. Kalan borçları firmalar mı yoksa, T.C. Hazinesi mi üstlenecektir? Hazinesin üstlenmesi halinde bu bedeller Türk halkının vergilerinden karşılanacağı için firmalara bir ayrıcalık tanınmış olmayacak mıdır?
- Santralleri besleyen kömür sahaları bir proje dahilinde yürütülmektedir. Firmalar 20 yıllık işletme dönemi boyunca bu projelere göre mi faaliyet gösterecekler, yoksa sadece en uygun projeleri mi yürüteceklerdir? Rezerv ve kömür kalitesinden kaynaklanan riskler firmaya mı ait olacaktır? Aksi takdirde firmalar bu riskleri tarifeye yansıtırlarsa, enerji satış fiyatları sürekli değişiklik göstereceğinden Kamu menfaatleri zedelenmeyecek midir?
- 3096 Sayılı yasaya göre termik santral ve maden sahalarının işletme hakkının devrine yönelik bugüne kadar bir uygulama yoktur. Türkiye kurulu gücünün %41'ini, sonuçlarının ne şekilde olacağı belli olmayan bir modelle bağlamak, ülkeyi altından kalkılamayacak risklere atmayacak mıdır?

- 16 Kasım 1996 tarihinde ilan edilen, 10 Aralık 1996 tarihinden itibaren şartnameleri satışa sunulan ve 20.02.1997 tarihinde de fizibilite raporları istenen bir ihalenin bu kadar hızlı bir şekilde nasıl sonuçlandırılılabileceği anlaşılammıştır. Soma A ve B santrallerini besleyen kömür sahalarının aynı olduğu, Kangal santralını besleyen kömür sahasından kömür üretimi ile ilgili 2005 yılına kadar Demir Export ile TEAŞ arasında bir anlaşma olduğu şeklindeki ayrıntılar çözümlenmeden nasıl ihale edilecektir? Sonuç olarak; teknik ve hukuksal birçok problemin ortaya çıkacağı bir gerçek olarak görülmektedir.

- Ülkemiz için en stratejik konulardan biri olan enerji üretiminin %41'i, bu ülkeye maliyeti milyarlarca doları bulan santraller ve kömür sahaları yaklaşık 2 milyar \$'a 20 yıllığına devrediliyor. Bunun gerekçesi nedir? Bu kuruluşların zararı ile bunu açıklamak mümkün değildir. Türkiye Kömür İşletmeleri son 3 yıldır zarar etmemektedir. Bu seneyi de 30 Trilyon Lira kâr ile kapatacaktır. Bu ülke halkının birikimleriyle oluşan yatırım tutarı 8-9 milyar dolar olan santraller ve değeri milyonlarca \$'la ölçülebilen kömür sahalarını birilerine peşkeş çekmeye kimsenin hakkı yoktur. İktidar 2 milyar \$ para kullanacağım diye ülkenin geleceğini tehlikeye atamaz. 20 yıl boyunca ve 20 yılın sonunda yeni, farklı krizlere neden olacak bu uygulama kabul edilemez.

YÖNETİM KURULU

Sıra No	Santralın Adı	Kurulu Güç	Tahmini İşletme Hakkı Devir Bedeli (USA Dolar)
1	Yeniköy	420 MW	100.000.000\$
2	Kemerköy	630 MW	150.000.000\$
3	Soma B	990 MW	240.000.000 \$
4	Orhaneli	210 MW	90.000.000 \$
5	Yatağan	630 MW	160.000.000\$
6	Soma A	44 MW	15.000.000\$
7	Kangal	300 MW	75.000.000 \$
8	Çatalağzı B	300 MW	75.000.000 \$
9	Tunçbilek	429 MW	100.000.000\$
10	Çayırhan	300 MW	85.000.000 \$
11	Hamitabad D.G.	1120 MW	260.000.000 \$
12	Ambarlı D.G.	1350 MW	310.000.000\$

Not: Bülten yayına hazırlanırken, 13 Aralık 1996 tarihinde Resmi Gazetede çıkan bir ilanla Soma, Tunçbilek ve Çatalağzı Santrallerini besleyecek sahaların devrinden vazgeçildi.